

11. Мельник Ю.М. Вибір маркетингових інструментів на основі матриці позиціонування «стадія життєвого циклу товару – ціна – стадія кризи» / Ю.М. Мельник, Н.С. Ілляшенко // Вісник Сумського національного університету. – 2010. – № 6/1. – С. 133–139.
12. Мельник Ю.М. Роль та значення маркетингових інструментів в антикризовому управлінні підприємством / Ю.М. Мельник // Економічні проблеми сталого розвитку: наук.-техн. конф., 21–24 квіт. 2009 р. – Суми: Вид-во СумДУ, 2009. – Ч. 1. – С. 8–9.
13. Пушкарь А.И. Антикризисное управление: стратегии, модели, механизмы / А.И. Пушкарь, А.Н. Тридед, А.Л. Колос – Х.: ХДЭУ, 2001. – 452 с.
14. Скибицький О.М. Антикризовий менеджмент / О.М. Скибицький – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 568 с.
15. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.
16. Шаблиста Л. Механізми подолання збитковості підприємств і забезпечення їх фінансової стійкості / Л. Шаблиста // Економіка України. – 2009. – № 6. – С. 53–56.
17. Шершньова З. Антикризове управління підприємством / З. Шершньова, В. Багацький, Н. Гетманцева. – К.: КНЕУ, 2007. – 680 с.
18. Яковенко С.І. Формування комплексного механізму управління діяльністю корпорації / С.І. Яковенко // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 11 (53). – С. 149–163.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2012.

УДК 336.716:334.716

Бєлєнцов В.М., д.е.н., професор,
Донецький державний університет управління
Артеменко В.О., к.е.н., доцент,
Луганський національний аграрний університет
Ярема Я.Р., к.е.н., доцент
Львівська державна фінансова академія

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ І БЕЗПЕКУ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

В статтє исследованы сущность и значение финансовой устойчивости предприятия; разграничено влияние факторов на финансовую устойчивость предприятий по различным классификационным признакам.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, факторы финансовой устойчивости, классификационные признаки.

The article examines the nature and importance of financial stability of an enterprise and also differentiates factors influence on enterprises financial stability after various classification criteria.

Key words: financial stability, factors of financial stability, classification features.

Постановка проблеми. Економічна нестабільність підприємств негативно впливає на стан економіки, зумовлює кризу неплатежів й уповільнення ділової активності в цілому. Фінансова стійкість підприємства стає одним із визначальних факторів його функціонування в сучасних умовах. У зв'язку з цим суттєво зростають роль і значення аналізу та пошуку факторів впливу на фінансову стійкість як для самого підприємства, так і для його партнерів по бізнесу.

Сучасні механізми економічної нестабільності в Україні потребують формування діючих факторів, які будуть сприяти фінансовій стійкості вітчизняних підприємств. В таких умовах це можливо завдяки своєчасному виявленню дестабілізуючих факторів, а також своєчасному проведенню аналізу та прийняттю конкретних заходів із відновлення фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Аналіз досліджень і публікацій. У працях дослідників Е.Т. Алімової [1], М.І. Баканова [2], Б.Н. Герасимова [3], Л.Т. Гіляровської [4], А.В. Грачова [5], Т.Н. Мизнікової [6], Г.О. Партина [8] досліджуються проблеми забезпечення стійкого фінансового розвитку. Значна увага приділяється дослідженню факторів впливу на фінансову стійкість підприємства, виокремленню її видів із метою побудови моделі забезпечення стійкості у довгостроковій перспективі.

Мета дослідження полягає у вивченні основних характеристик фінансової стійкості підприємств та особливостей впливу факторів на загальний рівень фінансової стійкості суб'єктів господарювання в сучасних ринкових умовах.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість є найважливішим показником стійкості роботи підприємства, оскільки визначає наявність фінансів, які є ключовим ресурсом для стабільної діяльності. Фінансова стійкість – це основний компонент загальної стійкості організації, оскільки є характерним індикатором стабільного перевищення доходів над витратами. Саме одержаний прибуток дає можливість підприємству розвиватися, а розвиток, в свою чергу, забезпечує економічну безпеку тієї території, де розташоване підприємство. Визначення меж фінансової стійкості належить до найбільш важливих економічних проблем в умовах ринкової економіки, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності організації, а надлишкова – перешкоджатиме розвитку, обтяжуючи витрати зайвими запасами і резервами.

В економічній літературі існують різні підходи до класифікації факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, які згруповано за такими класифікаційними ознаками, наведеними у табл. 1 [5, 6, 8].

Таблиця 1

Характеристика факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Класифікаційна ознака	Група факторів	Характеристика
За інтенсивністю взаємодії	Взаємопов'язані	Фактори взаємопов'язані між собою, тобто реалізація одного фактора зумовила дію іншого
	Невзаємопов'язані	Фактори невідпов'язані між собою
За місцем виникнення	Внутрішні	Залежать від діяльності підприємства
	Зовнішні	Не залежать від діяльності підприємства
За характером впливу	Екстенсивні	Результатом впливу факторів є кількісний приріст результативного показника
	Інтенсивні	Результатом впливу факторів є якісний приріст результативного показника
За способом виявлення	Явні	Можуть бути виявлені в результаті експрес-аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
	Приховані	Можуть бути виявлені за поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства
За часом дії	Постійні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства з часом суттєво не змінюється
	Змінні	Фактори, характер впливу яких на фінансову стійкість підприємства постійно змінюється
За можливістю виміру впливу	Вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства може бути кількісно оцінений
	Не вимірювані	Вплив факторів на фінансову стійкість підприємства неможливо кількісно оцінити

Розглянуті внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємства, віддзеркалюють параметри, якими потрібно управляти в процесі підтримки стійкого фінансового стану підприємства.

Зовнішні фактори, що визначають середовище, в якому підприємство функціонує, можна поділити на декілька груп: політичні, економічні та ринкові. Кожна з наведених груп включає окремі фактори, які впливають безпосередньо на фінансову стійкість підприємства, що відбивається в цілому на його фінансовому становищі.

Ринкові фактори, які характеризують ступінь розвиненості в країні ринкових відносин, пов'язаних із наявністю конкуренції, широкого вибору продукції за цінами, що відповідають її якості й платоспроможності покупців, впливають на фінансову стійкість окремого підприємства завдяки формуванню цінової політики, обсягів збуту, коригуванню обсягів виробництва.

У результаті аналізу наукових досліджень виявлено, що існує різноманіття класифікацій факторів. Проте на сьогодні досі не сформовано єдиної думки щодо класифікації факторів, які можуть входити до фінансової стійкості підприємств, та врахування специфіки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємств. Таке групування факторів має складатися із трьох складових: макроекономічні, мезоекономічні та мікроекономічні. Склад визначених груп факторів узагальнено на рис. 1.

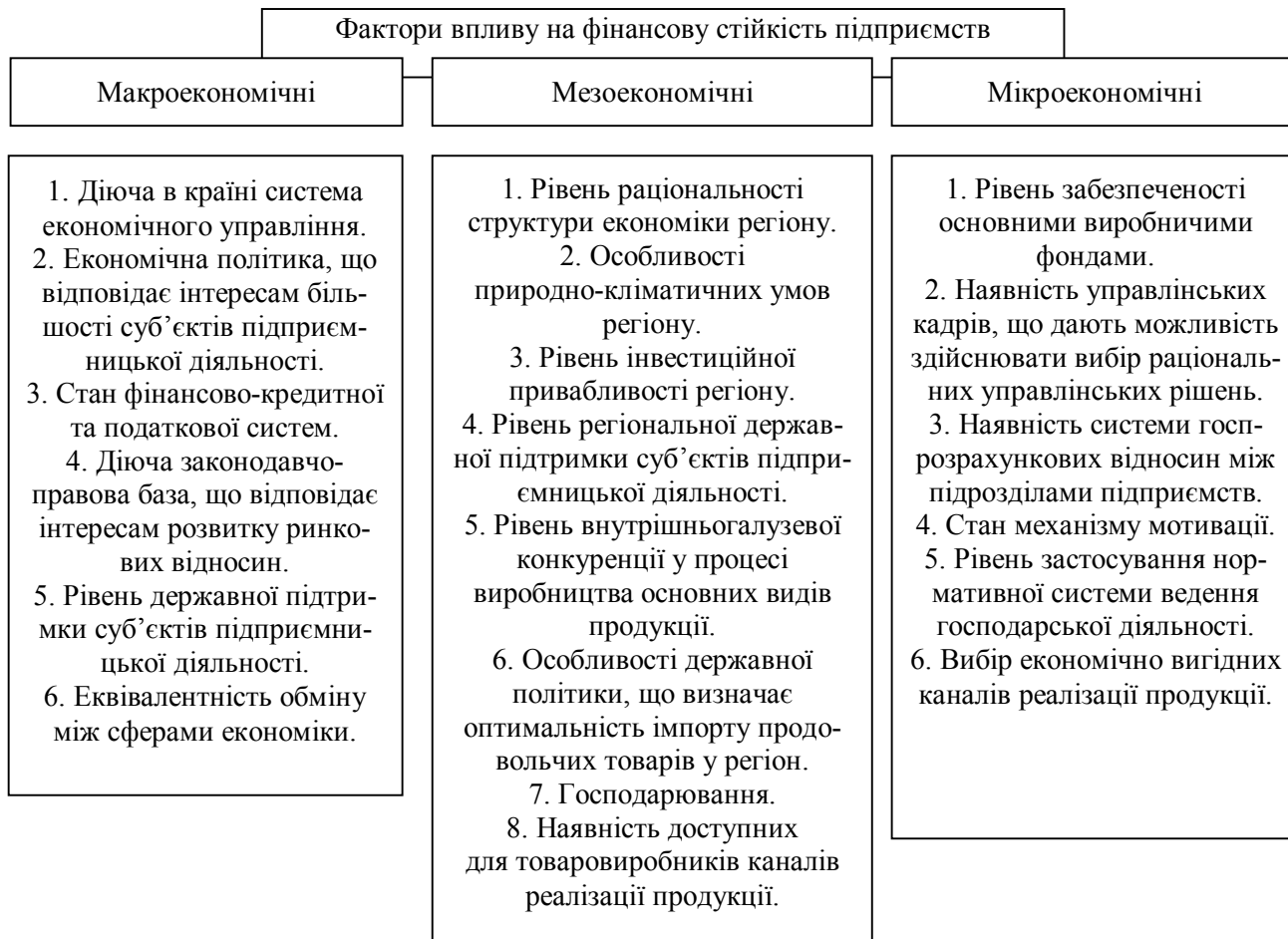

Рис. 1. Фактори впливу на забезпечення фінансової стійкості підприємства

Отже, можна стверджувати, що фінансова стійкість вітчизняного товаровиробника значною мірою визначається відповідністю обраної ним форми економічної поведінки специфічним умовам, у яких він функціонує. Особливості та багатогранність внутрішніх характеристик впливає на достатність капіталу, стабільність доходу, швидкість реакції на зміни умов зовнішнього середовища, визначення області стійкості, за межами якої різко зростає ступінь ризику.

Відповідно, фінансову стійкість підприємства можна визначити як властивість системи факторів виробничого, фінансового та соціального характеру, здатної незалежно від зовнішніх впливів і внутрішнього стану підприємства за рахунок взаємної оптимізації внутрішньої структури і зв'язків забезпечувати стабільну фінансову та виробничо-технологічну активність із метою задоволення суспільних і соціальних потреб як колективу даного підприємства, так і виробничої сфери в цілому [4].

Із метою конкретизації механізму формування фінансової стійкості підприємства доцільно стійкість класифікувати з урахуванням категорій, поданих у визначенні. Тоді з позиції факторів, що впливають на фінансову стійкість, її можна представити як:

- зовнішню фінансову стійкість, що характеризує здатність підприємства адаптуватися до впливу природних, економічних, політичних, соціальних, демографічних та виробничо-технологічних факторів зовнішнього середовища. Рівень зовнішньої економічної стійкості залежить від обраної підприємством позиції на зовнішньому ринку: відновлення втраченої фінансової стійкості може здійснюва-

тися за рахунок кредитів; збереження досягнутого рівня через пристосування до існуючих умов; підвищення рівня стійкості (активна позиція товаровиробника з використання наявного ресурсного потенціалу);

- внутрішню фінансову стійкість, що характеризує здатність підприємства забезпечувати відповідність зміни виробничих, трудових, інформаційних, фінансових ресурсів і соціальної сфери найбільш оптимальним рішенням;

- галузеву фінансову стійкість, яка визначає можливості підприємства встановлювати оптимальні співвідношення при взаємодії з підприємствами різних галузей економіки у процесі інтеграції інтересів.

Фінансова стійкість конкретного підприємства може в цьому випадку розглядатися відносно певного еталонного підприємства з урахуванням природно-кліматичної зони і виробничої сфери інтересів.

Не менш важливою є тривалість періоду збереження початкового рівня стійкості. У цьому випадку з позиції тривалості утворення фінансову стійкість підприємства можна розглядати як: ретроспективну, тобто фінансову стійкість, сформовану в минулий період часу; поточну – сформовану в нинішній, аналізований період; прогнозну – фінансову стійкість підприємства, що формується за допомогою техніко-виробничих та управлінських рішень на короткострокову перспективу; стратегічну – фінансову стійкість, розраховану при довгостроковому плануванні підприємства, здатну забезпечити підприємству не тільки стабільне існування, але й подальший розвиток.

Незважаючи на все різноманіття факторів, у найзагальнішому вигляді фінансову стійкість підприємства визначають три групи: 1) фінансове зростання як визначальний фактор; 2) фінансова рівновага (стан внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства), що підтверджує нормальне функціонування всіх підсистем підприємства; 3) рівень менеджменту, що забезпечує гармонійний розвиток підприємства в процесі його діяльності.

Наведену класифікацію факторів впливу на фінансову стійкість доцільно застосовувати на практиці для підвищення ефективності управління підприємством, у ході оцінки діяльності підприємства з боку інвесторів, партнерів, конкурентів, а також складаючи рейтинги підприємств за показниками фінансової стійкості.

Висновки. Таким чином, класифікація факторів фінансової стійкості підприємств повинна включати сукупність заходів соціально-економічного, структурно-інституційного та законодавчо-правового характеру, що забезпечують на макро-, мезо- та мікрорівнях довгострокове функціонування більшості підприємств у режимі розширеного відтворення. Наведена класифікація дає змогу розширити можливості забезпечення фінансової стійкості підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алимova Э.Т. Выявление факторов, обеспечивающих финансовую устойчивость предприятий / Э.Т. Алимova // Вестник Астраханского государственного технического университета. – 2010. – № 1. – С. 89–91.
2. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет – М.: Финансы и статистика, 2005. – 536 с.
3. Герасимов Б.Н. Финансовая устойчивость в деятельности предприятий / Б.Н. Герасимов, М.Н. Рубцова // Вестник Оренбургского государственного университета. – 2006. – № 8. – С. 108–111.
4. Гиляровская Л.Т. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Л.Т. Гиляровская, Д.В. Лысенко, Д.А. Ендовицкий – М.: Изд-во «Проспект», 2006. – 360 с.
5. Грачёв А.В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия / А.В. Грачев – М.: Изд-во «Финпресс», 2002. – 208 с.
6. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства: [монографія] / М.С. Заюкова – Вінниця: Вид-во «Універсум», 2004. – С. 155.
7. Мызникова Т.Н. Факторы формирования финансовой устойчивости агропредприятия / Т.Н. Мызникова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2005. – Т. 7, № 1. – С. 57–60.
8. Партин Г.О. Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / Г.О. Партин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20. – С. 275–279.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2012.